

УДК 159.9

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТОСТІ

***Н. Рожнова**, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет*

У статті досліджується питання щодо важливості і необхідності вивчення історії психології. Розкривається зміст основних завдань та функцій науково-психологічного дослідження.

***Ключові слова:** методологія, історія психології, історичний аналіз, теоретичні побудови, функції, завдання, психічні явища.*

Постановка проблеми. Методологія психології, як наука, що вивчає конкретні методи і методики психології, яка оцінює їх і пропонує шляхи і засоби їх вдосконалення. Різні вимоги, що пред'являються до методів наукової та практичної психології. Надійність, точність і однозначність як вимоги, що пред'являються до методів наукового дослідження. Ефективність, мінімальна трудомісткість і стійкість отриманих результатів - основні вимоги, що пред'являються до методів практичної психології. Суб'єктивність методів дослідження особистості і способи позбавлення від неї. Специфіка завдань, що стоять перед різними напрямками методології наукової та практичної психології. Методологічні питання, що стосуються взаємозв'язків наукової та практичної психології.

Результати дослідження. У науковій психології методи дослідження - це різноманітні, науково обґрунтовані засоби, прийоми, теоретичні та практичні дії вченого (міркування, умовиводу і т.д.), за допомогою яких він може отримати достовірну, перевіряється інформацію про психологію досліджуваних людей, кількісно і якісно її обробити, зробити з неї відповідні висновки, які, в свою чергу, можна буде розглядати як науково обґрунтовані, що становлять надбання наукових психологічних знань. Уточнимо дане загальне визначення, конкретизувавши в нього уявлення про те, яка інформація є достовірною і перевіряється, що означає її кількісна та якісна обробка, які висновки про психологію людини можна вважати науково обґрунтованими.

Достовірної та перевіряється може вважатися така інформація, яка відповідає дійсності, істинність якої будь-який науковець може встановити, скориставшись для цього науково-обґрунтованими, прийнятими в науці методами. Кількісна обробка такої інформації означає використання методів математичної статистики для отримання певних числових показників, що відносяться до досліджуваних психологічних явищ. Якісна обробка передбачає звернення до міркувань, в яких використовуються наукові поняття, що описують дані явища. Передбачається також, що відповідні міркування проводяться за правилами логіки, а висновки з них представляються у вигляді тверджень, сформульованих із застосуванням точно визначених наукових понять.

Такий поділ «методологічної» проблематики між окремими «мета науки» ні в якій мірі не є спробою «приниження» значення методології психології, збіднення її змісту або цінності, не є недооцінкою значення методологічних, мета наукових, рефлексивних, інших подібних досліджень. Навпаки, воно має на меті збагачення та уточнення їх змісту, підвищення статусу і розширення проблематики кожної з окремо взятих психологічних «мета науки» за рахунок зосередження уваги вчених, що розробляють відповідні галузі наукових психологічних знань, на головних, ключових проблемах, пов'язаних з ними.

Парадоксально, але факт, що в багатьох наукових працях, формально присвячених методології психології [5], методи дослідження в зазначеному вище їх точному, конкретному розумінні, особливо, приватні методи і методики психологічного дослідження і пов'язані з ними непрості проблеми і питання фактично не ставляться, не обговорюються, а майже вся увага авторів цих праць виявляється зосередженим на проблемах і питаннях рефлексивного характеру. Пропоноване обмеження і уточнення змісту методології психології має буде привести до того, що методологи-психологи, нарешті, змушені будуть звернути свою увагу на такі, що вимагають термінового вирішення питання, як, наприклад, конструювання та перевірка дослідних методик, що пред'являються до них вимоги, відповідність різних методів і методик цим вимогам. У свою чергу, рішення цих проблем сприятиме підвищенню достовірності та точності психологічних знань, ефективності базується на них психологічної практики.

Методами практичної психології ми будемо відповідно до запропонованого вище загальним визначенням методу називати дії, прийоми і засоби, що застосовуються практичним психологом для здійснення впливу на

психологію і поведінку людини з метою їх зміни або модифікації. Зрозуміло, що методи наукового дослідження і методи практичної роботи з людиною, за винятком тільки методів психодіагностики, які використовуються як в науковій, так і в практичній психології, істотно відрізняються один від одного за багатьма параметрами: змістом, цілями, завданнями, які висуваються до них вимогам. Так, наприклад, такі вимоги, як надійність, точність і однозначність, відносяться переважно до методів наукового дослідження, а такі вимоги, як ефективність, трудомісткість і стійкість отриманих результатів - до методів, що застосовуються в практичній психології.

Під ефективністю методу практичної психології ми в даному випадку розуміємо ґрунтовність або істотність змін, які він виробляє або може призвести в психології і поведінці людини даний метод практичної психології. Трудомісткість методу - це кількість різноманітних ресурсів (часу, коштів і т. П.), Які необхідно затратити, для того щоб домогтися бажаного результату. Стійкість - це збереження отриманих результатів у часі. Наслідки практичного застосування того чи іншого методу впливу на людину будуть вважатися нестійкими, якщо незабаром після припинення здійснення впливу на нього вони значно зменшаться або зійдуть нанівець. Ті ж результати можна буде розглядати, як стійкі, якщо вони зберігаються в незмінному вигляді протягом тривалого часу після припинення надання психологічного впливу на людину.

Орієнтуючись на запропоновані вище визначення методів наукового дослідження і методів практичного впливу на людину, методологію психології особистості можна визначити як подвійну за своїм складом область наукових знань і практики, пов'язану, з одного боку, з вивченням, конструюванням і оцінкою різноманітних методів, що застосовуються в наукових дослідженнях особистості, з іншого боку, методів, використовуваних в практиці впливу на особистість, наприклад, в психотерапевтичній практиці. Так що розуміється методологія наукової психології особистості включає в себе вирішення наступних приватних завдань:

1. Точне визначення і детальний опис методів дослідження психічних явищ, що характеризують людину, як особистість, побудова їх науково обґрунтованої класифікації.

2. Уточнення вимог, що пред'являються до сучасних методів наукового дослідження особистості.

3. Оцінка існуючих методів дослідження особистості з точки зору їх відповідності даним вимогам

4. Розробка і обґрунтування типової, стандартної процедури створення нових методів дослідження особистості.

На закінчення визначимо і коротко обговоримо можливі шляхи практичного вирішення сформульованих вище методологічних завдань.

Перше методологічне завдання рекомендується вирішувати таким чином, як це прийнято в високорозвинених науках, наприклад, фізичних або технічних. У цих областях наукових знань будь-яка знову розробляється теорія не приймається і не визнається вченими до тих пір, поки вона переконливо не буде доведена експериментальної або дослідної практикою. Ця практика, в свою

чергу, може бути двоякого роду: чи практикою досвідчених, експериментальних наукових досліджень, в яких видобуваються переконливі факти, що підтверджують відповідну наукову теорію, або ж практикою використання її положень для успішного вирішення практичних фізичних або технічних завдань. Такий, мабуть, повинна стати і практика обґрунтування або перевірки наукових психологічних теорій особистості, перш ніж вони будуть визнані і прийняті науковим співтовариством.

Друге методологічне завдання пропонується вирішувати наступним чином. Якщо хто-небудь з практичних психологів або представників тієї чи іншої галузі знань (практика показує, що нерідко авторами методів практичної психології особистості стають, не тільки психологи, але також педагоги, лікарі та представники інших професій) пропонує новий метод роботи з особистістю, то від цієї людини доцільно вимагати викладу своїх теоретичних поглядів, які обґрунтовують відповідний метод, або вказівки на існуючу і визнану серед вчених теорію особистості, зокрема - ті її положення, які служать теоретичним обґрунтуванням пропонованого методу. У разі відсутності такого обґрунтування або ж відмови учасника дати таке обґрунтування пропонований метод можна розглядати як науково (теоретично) не обґрунтовані.

Третє методологічне завдання має наступне можливе (принципове) рішення. В процесі методологічного аналізу і оцінки теоретичних і експериментальних досліджень особистості необхідно в якості одного з основних критеріїв їх цінності, в тому числі наукової, використовувати розгорнуте, фактологічне підкріплене обґрунтування практичної значущості їх результатів. У тому випадку, якщо мова йде про оцінку пропонованих методів практичної роботи з особистістю, методологічно бажано рухатися в зворотному напрямку, від практики до науки, тобто, наводити переконливі докази того вкладу, який практикою створення і застосування даного методу може бути зроблений в наукові знання про особу людини.

Нарешті, рішення четвертої методологічної завдання може бути забезпечене наступним чином. В програми наукових досліджень особистості необхідно включати моменти, пов'язані з практичним використанням відповідних наукових знань, а практику застосування того чи іншого методу впливу на особистість включати, в свою чергу, вирішення пов'язаних з нею або похідних від неї наукових питань, що стосуються психології особистості.

Список літературних джерел:

1. Берулав Г. А. Методологія сучасного наукового дослідження. - К. ; Львів, 2017. - 215 с.
2. Василюк Ф. Е. Методологічний аналіз в психології. - К., 2013. - 239 с.
3. Климов Е. А., Носкова О. Г. Сучасна психологія: стан і перспективи дослідження: методологічні проблеми історико-психологічного дослідження. -, 2012.
4. Корнілова Т. В., Смирнов С. Д. Методологічні основи психології. - К.; К., 2016.

5. Ломов Б. Ф. Методологічні та теоретичні проблеми психології. - К., 2004.

6. Лубовский Д. В. Введение в методологічні основи психології. - К., 2005. - 223 с.

N. Rozhnov. AREAS OF DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC RESEARCH METHODOLOGY AND PRACTICAL PERSONALITY PSYCHOLOGY.

The article explores the importance and necessity of studying the history of psychology. The content of the main tasks and functions of scientific and psychological research is revealed.

Key words: *methodology, history of psychology, historical analysis, theoretical constructs, functions, tasks, mental phenomena.*

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування ***Баришевська І.В.***
Миколаївський національний аграрний університет